

Rosemarie Portmann

SPELLETJES VOOR SOCIALE COMPETENTIE

samen staan we sterk!

80 korte spelletjes voor kinderen van 4 – 10 jaar

Over de auteur:

Rosemarie Portmann is psychologe. Ze werkt bij de schoolpsychologische dienst in Wiesbaden (D), is betrokken bij de opleiding van sociaalpedagogische medewerkers en leraren en is schrijfster van een aantal succesvolle spelletjesboeken.

Spelletjes voor sociale competentie – Rosemarie Portmann

Oorspronkelijke titel: Grundlagen und mehr als 80 Spiele zur Sozialkompetenz

© 2013 Don Bosco Medien GmbH, München

© 2016 Nederlandse vertaling: Uitgeverij Panta Rhei, Katwijk

Nederlandse vertaling: Pierre Eggels

Grafische verzorging en tekeningen: Michel de Boer

ISBN 978.90.8840.143.5

NUR 194

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Inleiding	8
Empathie ontwikkelen en rolwisseling	9
1 Ik ook!	11
2 Wisselen van plaats	13
3 De plaats rechts van mij is vrij	14
4 In een sprookjesrol kruipen	15
5 Voorspellen	16
6 De buitenstaander	17
7 Een kasteelmuur openbreken	18
8 Van perspectief wisselen	19
9 Droombeelden	20
10 Dat past echt bij jou	21
11 Spiegelen	22
12 Gevoelens raden	23
13 Het verdrietige kind	24
14 Een egel aaien	24
15 Wat hebben ze jou aangedaan?	25
16 Meisjesgevoelens en jongensgevoelens	26
Communiceren en rekening houden met elkaar	27
17 De een na de ander	29
18 Doorfluistertje	30
19 Het ontstaan van een gerucht	31
20 Stille geruchten	32
21 Geheimtaal	33
22 Een lach als cadeautje	34
23 In het luchtledige tekenen	35
24 De zwijgende rij	36
25 Andere landen, andere zeden	37
26 Met de handen spreken	38
27 Het laatste woord	39
28 De opschepper	40
29 Goed en slecht luisteren	41
30 Een gecontroleerd gesprek	42
31 Hoe gaan wensen in vervulling	43
32 In de schijnwerpers staan	44

Samenwerking en teamvorming.....	45
33 Ballonnenspel.....	47
34 Dat kan toch iedereen!.....	48
35 Samen	49
36 Mijn hand en jouw hand	50
37 Vangspelletjes.....	51
38 Een vijver vol kikkers.....	52
39 Nachtwandeling.....	53
40 Een gordiaanse knoop	54
41 Ontmoeting op de brug	54
42 Een stoelendans	55
43 De ijsschots	56
44 Van eiland naar eiland hoppen.....	57
45 Samen rond de wereld.....	58
46 Een menselijke machine.....	59
47 Een fabelwezen	60
48 Samen een verhaal vertellen	60
Conflictoplossing.....	61
49 Sta op als	63
50 Vreemde scheldwoorden.....	64
51 Woorden wegen.....	65
52 Mijn grenzen.....	66
53 Standbeelden van vechtende mensen	67
54 Conflicten uitzitten.....	68
55 En-weg-is-mijn-woede.....	69
56 Vredesvliegtuigjes	70
57 Wat denkt de ander.....	71
58 Het kind dat zijn woede overwon.....	72
59 Een fantasiereis langs onopgeloste conflicten	72
60 Het dierengevecht.....	74
61 Een driehoeksscène	75
62 Kritiek uiten en kunnen verdragen.....	76
63 Toverachtige kritiek.....	77
64 De bemiddelaar	78
Verantwoordelijkheid nemen en het omgaan met democratie	79
65 Wat hebben wij gemeenschappelijk?	81
66 Op zoek naar de superster.....	82
67 Elk gezin is anders.....	83
68 De bodyguard	84

69	Helpen.....	85
70	Het abc van het meebeslissen	86
71	Ja en nee zeggen	87
72	Aan je mening vasthouden.....	88
73	Je mening zeggen tegen een lege stoel	89
74	Cadeautjes bedenken	90
75	Nieuwe spelregels verzinnen	91
76	Kinderen hebben rechten.....	92
77	Een koffer vol karweitjes	93
78	Het leuke kwartiertje	94
79	Het kinderparlement en de leerlingenraad	94
80	Stemmen.....	95

INLEIDING

Sociale competentie is een verzamelnaam. Sociale competentie houdt in: alle vaardigheden en instellingen van een mens die ingezet kunnen worden om van egocentrisch gedrag over te kunnen schakelen naar gedrag dat gericht is op de groep. Sociale competenties zijn noodzakelijk om relaties met anderen aan te gaan en die positief vorm te geven. Ze zijn nodig om zich in te kunnen leven in anderen en om respectvol en met verantwoordelijkheidsgevoel met andere mensen om te kunnen gaan.

Bij de opvoeding en de vorming van kinderen zijn de volgende, niet duidelijk van elkaar te scheiden terreinen van groot belang:

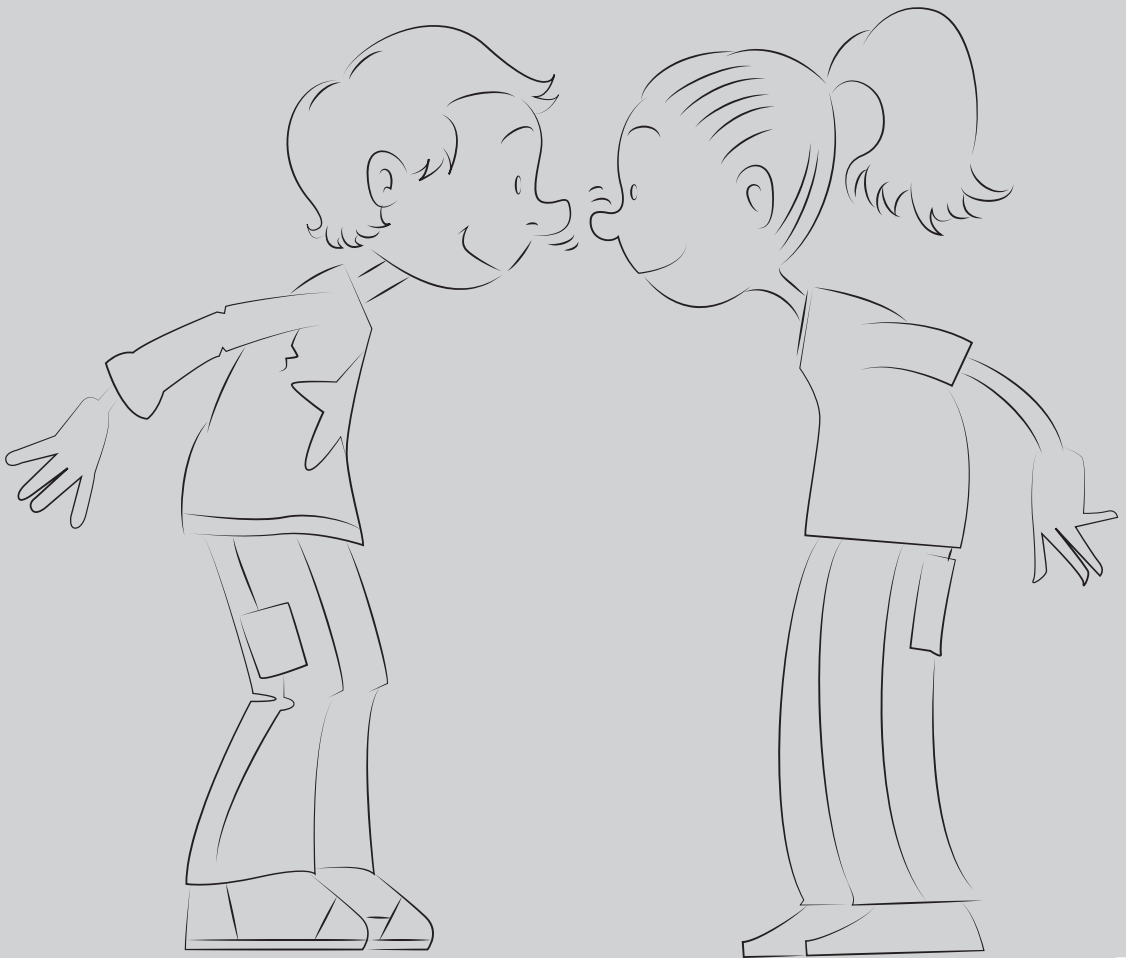
- empathie, inlevingsvermogen en rolwisseling
- communicatieve vaardigheid en begrip
- samenwerking en teamgeest
- het kunnen hanteren van conflicten en het vermogen om ruzies te beslechten
- het nemen van verantwoordelijkheid en het omgaan met democratie

Omdat in kindergroepen sociaal leren voortdurend plaatsvindt, kunnen alledaagse situaties aangegrepen worden om dat in goede banen te leiden. Met spelletjes en activiteiten kunnen ook afzonderlijke vaardigheden heel doelgericht ontwikkeld worden. Je leert iets op de meest effectieve manier als je plezier hebt tijdens het leerproces. Spelletjes zijn leuk om te doen en motiveren kinderen. Ze maken persoonlijke betrokkenheid mogelijk, verbinden affectief en cognitief leren met elkaar. Na een spelletje wordt samen met de kinderen gereflecteerd op wat ze tijdens het spelen beleefd hebben. Wat waren de belangrijkste ervaringen? Welke consequenties hebben ze voor het eigen denken en handelen? Op welke terreinen van het dagelijks leven kunnen ze die nieuwe vaardigheden toepassen? Daarbij moet de docent natuurlijk altijd het goede voorbeeld geven door respectvol met alle kinderen om te gaan.

De spelletjes in dit boekje zijn geschikt voor groep 1 – 2 (bij de spelletjes aangegeven met de tekst **vanaf 4 jaar**) en voor groep 3 – 6 (aangegeven met de tekst **vanaf 6 jaar**). Alle spelletjes kunnen afhankelijk van de groepsgrootte, leeftijd, vaardigheden, voorkeuren en creativiteit van de kinderen aangepast en veranderd worden. Ook de spelregels kan men aan de eigen situatie aanpassen, maar ze moeten wel voor iedereen fair blijven. Geen enkel kind mag gediscrimineerd of in verlegenheid gebracht worden. Ook mag geen enkel kind onder druk gezet worden om iets te doen wat het niet wil.

Rosemarie Portmann

EMPATHIE ONTWIKKELEN EN ROLWISSELING

Empathie ontwikkelen en rolwisseling

Je in iemand kunnen verplaatsen, dingen en omstandigheden vanuit het perspectief van een ander kunnen bekijken, behoren tot de belangrijkste voorwaarden voor sociale integratie en voor het respectvol en verantwoordelijk handelen.

Als een kind in staat is om iets vanuit een andere gezichtshoek te bekijken, worden de communicatievaardigheid, het vermogen om samen te werken en om conflicten op te lossen, maar ook de morele ontwikkeling van het kind versterkt. Als kinderen de vaardigheid willen ontwikkelen om de anderen te begrijpen en zich in hen te verplaatsen, dan zullen ze moeten leren zich een beeld te vormen van de motieven en gevoelens van de ander. Begrip hebben voor de anderen en respectvol met hen omgaan is de basis voor succesvolle en duurzame relaties.

In het begin is het zaak om de sterke en zwakke kanten van de ander te leren kennen. De vaardigheid om iets vanuit een ander perspectief te zien doen alle kinderen op terwijl ze opgroeien. Maar al op zeer jonge leeftijd (4 – 6 jaar) kunnen ze situaties vanuit een andere gezichtshoek leren bekijken als de situaties niet te complex zijn en mits ze betrekking hebben op hun eigen dagelijkse leefwereld.

IK OOK!

LEEFTIJD	: VANAF 4 JAAR
DOEL	: JEZELF EN DE ANDER LEREN KENNEN

De kinderen zitten in een kring. Een vrijwilliger gaat in het midden van de kring staan, noemt zijn naam en begint over zichzelf iets te vertellen. Bijvoorbeeld:

- *'Ik ben Peter. Ik voetbal en doe dat bij een leuke voetbalclub. Ik ben fan van Ajax. Mijn lievelingseten is spaghetti. Ik houd van dinosaurussen en heb ook heel veel boeken met plaatjes van dinosaurussen.'*
- *Of: 'Ik heet Selina. Ik heb nog twee kleine zusjes. Samen hebben we meestal veel lol. Ik ga graag met onze hond wandelen. En ik zit bij een zwemclub.'*

Zodra andere kinderen iets horen wat zij ook hebben of doen, als ze dus iets gemeenschappelijks ontdekken, dan staan ze op en zeggen hardop: 'Ik ook!' Vervolgens gaan ze weer zitten.

Alle kinderen komen een keer aan de beurt om in het midden te staan en iets over zichzelf te vertellen. Er wordt van tevoren een maximale spreektijd (twee minuten bijvoorbeeld) vastgelegd. De docent of één van de kinderen kan de tijd bewaken.

In plaats van een maximale tijd vast te leggen kan er ook voor gekozen worden om een vast aantal onderwerpen te vertellen. Bijvoorbeeld: 'Vertel drie dingen over jezelf'

WISSELEN VAN PLAATS

LEEFTIJD	: VANAF 4 JAAR
DOEL	: JEZELF EN DE ANDER LEREN KENNEN

De kinderen zitten in een kring. De docent staat in het midden en zegt bijvoorbeeld:

- *'Alle kinderen die jeans aan hebben, wisselen met elkaar van plaats.'*
  - Of: *'Alle kinderen die van chocola houden, wisselen met elkaar van plaats.'*
  - Of: *'Alle kinderen die niet in Nederland geboren zijn, wisselen met elkaar van plaats.'*
- Enzovoort.

Als er een goede sfeer in de groep heerst, kunnen de instructies geleidelijk aan ook steeds persoonlijker worden. Je ontdekt op die manier eigenschappen van de kinderen die in normale situaties niet zo in het openbaar naar voren komen. Bijvoorbeeld:

- *'Alle kinderen die veel vriendjes of vriendinnetjes hebben wisselen met elkaar van plaats.'*
  - Of: *'Alle kinderen die snel boos worden wisselen met elkaar van plaats.'*
  - Of: *'Alle kinderen die wel eens bang zijn wisselen met elkaar van plaats.'*
- Enzovoort.

Elk kind moet de kans krijgen om meerdere keren van plaats te wisselen met steeds weer andere kinderen. Maar geen enkel kind mag door anderen gedwongen worden om van plaats te wisselen. Natuurlijk mag ook niemand uitgelachen of gepest worden vanwege iets wat hij of zij prijs heeft gegeven over zichzelf.

DE PLAATS RECHTS VAN MIJ IS VRIJ

LEEFTIJD : VANAF 4 JAAR
DOEL : JEZELF EN DE ANDER LEREN KENNEN

Wat de kinderen in de spelletjes 'Wisselen van plaats' en 'Ik ook!' van elkaar te weten zijn gekomen kan in dit spel gebruikt worden.

De kinderen zitten in een kring. Eén stoel blijft leeg. Het kind dat links van de lege stoel zit, klopt met de vlakke hand op de lege stoel en zegt bijvoorbeeld: *'Deze stoel, deze stoel hier is vrij, ik vraag een kind dat voetbalt aan mijn rechterzij.'*

Alle kinderen die voetballen voelen zich aangesproken en komen naar de lege stoel. Wie het eerst is, mag op de lege stoel gaan zitten. Of het kind dat de wens heeft uitgesproken mag kiezen wie er op de lege stoel mag gaan zitten. De anderen gaan weer terug naar hun plaats. Er is nu ergens anders een lege stoel in de kring. Het kind links van die lege stoel nodigt nu een ander kind uit om op die stoel te gaan zitten door een andere eigenschap of hobby te noemen: *'Deze stoel, deze stoel hier is vrij, ik vraag een kind dat ... aan mijn rechterzij.'*

IN EEN SPROOKJESROL KRUIPEN

LEEFTIJD	: VANAF 6 JAAR
DOEL	: JE IN EEN ANDER VERPLAATSEN DE BEHOEFTE VAN EEN ANDER ERVAREN
MATERIAAL	: VERSCHILLENDE SOORTEN HOOFDDEKSELS (HOEDJES, PETJES, HOOFDDOEKJES)

De docent leest een sprookje voor, bijvoorbeeld Roodkapje. Vervolgens kruipen een paar kinderen in de huid van een figuur uit dit sprookje. Ze vertellen dit sprookje bijvoorbeeld als Roodkapje, als de wolf of als grootmoeder.

Om zoveel mogelijk kinderen aan de beurt te laten komen kunnen de rollen afwisselend door meer kinderen gespeeld worden. Om duidelijk te laten zien wie welke rol speelt kunnen verschillende hoofddekseels gebruikt worden. Als iemand uitgesproken is, geeft die zijn hoofddeksel aan een volgend kind. Roodkapje kan bijvoorbeeld een rood mutsje krijgen, de wolf een pelsmuts en oma een hoofddoek.

Variant

Het voorlezen wordt van tijd tot tijd onderbroken. Een kind krijgt het hoofddeksel dat bij een bepaalde rol hoort, kruipt in die rol en moet dan in zijn eigen woorden het sprookje verder vertellen. Na een poosje neemt de docent het verhaal weer over.

Reflectie

- Zijn de kinderen anders gaan denken over de afzonderlijke figuren door wisseling van rol?
- Zijn de gevoelens voor die figuren anders geworden?

